

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI)
Postboks 694
4305 SANDNES

Fellesorganisasjonen (FO)
Mariboes gate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

fo.no

Deres referanse:

Vår referanse: 25/00010-170

Vår dato: 22.08.2025

Høringssvar- Kriminalomsorgens retningslinjer for gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll – høring og bestemmelse om midlertidige regler

*FO er fagforeninga og profesjonsforbundet for 37 000 barnevernspedagoger,
sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.*

Vi viser til høring om forslag til retningslinjer for varetekt med elektronisk kontroll (VTEK), og takker for muligheten til å komme med innspill. Vårt høringssvar bygger i all hovedsak på innspill fra våre medlemmer i kriminalomsorgen.

FO er i utgangspunktet positive til at det gis mulighet til å gjennomføre varetekt med elektronisk kontroll (EK). Samtidig er vi opptatt av at det er noen forutsetninger som må på plass for at dette skal være faglig forsvarlig og oppleves trygt for både den som varetektsfengsles og for eventuelle samboere med den det gjelder.

Under følger våre kommentarer og forslag til presiseringer og forbedringer i retningslinjene. Vi har spesielt fokusert på forhold som gjelder barns rettigheter, psykisk helse og samhandling mellom etater.

Til utkast retningslinjer varetekt med EK side 5:

Kontakt med barnevern og «sosialtjenesten i kommunen

Formuleringen om at kriminalomsorgen skal kontakte «barnevernstjenesten og sosialtjenesten i kommunen» er uklar. Det bør spesifiseres hva som menes med «sosialtjenesten». Dersom dette viser til NAV, bør det vurderes om NAV faktisk er rette instans for å vurdere barnets og familiens behov. NAV har i mange tilfeller begrenset kunnskap om omsorgssituasjonen, særlig der familien ikke mottar tjenester etter sosialtjenesteloven.

I mange saker vil det være mer relevant å hente inn informasjon fra helsetjenester som har direkte kjennskap til barnet og familiens situasjon – for eksempel fastlege, helsestasjon, skolehelsetjeneste, BUP eller andre kommunale helse- og omsorgstjenester.

Forslag til endring:

Vi anbefaler at teksten justeres til å åpne for kontakt med «relevante kommunale tjenester», og at det presiseres at dette kan inkludere barnevern, helsetjenester og eventuelt NAV – avhengig av familiens situasjon.

Frirmsorgens rolle

Generell betenkning siden frimsorgen ikke skal ha ansvar for innhold.

Det er godt dokumentert at en betydelig andel av selvmord i norske fengsler skjer under varetektsopphold¹. Dette tyder på at selve varetekts situasjonen – med akutt krisereaksjon, sjokk, skam, tap av sosial status og frykt for avsløringer – utgjør en særlig belastning for mange.

Ved VTEK kan det å oppholde seg i hjemmet trolig for noen virke stabiliserende. Samtidig vil mange av de psykiske og sosiale belastningene fortsatt være til stede, og kan medføre risiko for alvorlig psykisk ustabilitet, skade på samboere eller selvskadning.

I dagens system varsles fengselshelsetjenesten rutinemessig ved innsettelse i fengsel. I frimsorgen finnes det ikke en tilsvarende helsefaglig samarbeidspartner, og det er uklart hvem som har ansvar for å fange opp psykisk sårbarhet i saker med VTEK. Fastlege er ikke alltid tilgjengelig eller rett instans for oppfølging, og mange kommuner har begrenset lavterskel psykisk helsehjelp – særlig for personer som ikke vurderes som akutt hjelpetrengende. Dette etterlater et mulig hull i oppfølgingen av sårbare personer i en kritisk fase.

Forslag til endring:

Vi anbefaler at retningslinjene inneholder en presisering av hvem som har ansvar for å vurdere og følge opp psykisk helse ved VTEK. Dette vil kunne bidra til å styrke den psykososiale ivaretagelsen av siktede under VTEK, og samtidig tydeliggjøre ansvarsdelingen mellom kriminalomsorgen og helsemyndighetene.

Til utkast retningslinjer 7B-2.3 Innholdet i undersøkelsen

Vurdering av psykisk og fysisk egnethet til VTEK, krever høy kompetanse – både innen psykisk helse, somatikk og kunnskap om hva slags avhjelpende tiltak som faktisk er tilgjengelig i fengsel og i samfunnet.

På papiret er ansatte i EK-team godt egnet til å gjøre slike vurderinger, ettersom de ofte har både erfaring fra kriminalomsorg og sosialfaglig kompetanse. Samtidig er det grunn til bekymring for det flere steder kan være for liten kunnskap.

Selv om det i retningslinjene er presisert at kriminalomsorgen ikke skal foreta medisinskfaglige vurderinger, påhviler det like fullt EK-ansatte et betydelig ansvar for å identifisere psykisk sårbarhet og varsle eller involvere riktige instanser. Dette kan være krevende, spesielt når tilgjengelige helse- og støttetjenester varierer fra kommune til kommune – og det ikke finnes en fast samarbeidspartner tilsvarende fengselshelsetjenesten.

Forslag til endring:

Det bør framkomme i retningslinjene at EK-teamene må ha kompetanse knyttet til psykisk helse, og at det etableres klare rutiner for samarbeid med kommunale helsetjenester ved bekymring.

Vurdering om forholdene ellers er egnet

Bestemmelsen i § 7B-3 om at informasjon til siktedes husstandsmedlemmer skal gis, og samtykke innhentes, uten siktede til stede, er positiv. Dette er en viktig beskyttelsesmekanisme, spesielt for samboere og barn, og den bidrar til å sikre at samtykke skjer fritt og uten press.

Erfaringsmessig ser vi likevel at denne praksisen i kriminalomsorgen (i ordinær EK) allerede har blitt svekket noe over tid. Tidligere ble samtaler med samboende gjennomført ansikt til ansikt og uten siktedes tilstedeværelse. Nå skjer dette ofte over telefon, og det er ikke alltid tydelig dokumentert at samtalen faktisk har funnet sted i et trygt og uforstyrret rom.

Når det gjelder barn, er vår erfaring ved flere kontor at vi i praksis aldri snakker direkte med barna. I stedet legger vi til grunn at den domfelte (i ordinær EK) har informert barnet, og vi mottar et skjema hvor det bekreftes med signatur. Dette kan være utilstrekkelig for å sikre at barn faktisk har fått tilpasset og god informasjon, og at de har forstått hva EK innebærer for dem.

Forslag til forbedring:

Det bør stilles tydeligere krav til hvordan slike samtaler skal gjennomføres og dokumenteres – inkludert at samtalen skal skje i trygge og uforstyrrede omgivelser, og med vurdering av behov for tolk eller annen tilrettelegging.

Til utkast retningslinjer 7B-2.4 Hensynet til barnets beste

Bestemmelsen om at hensynet til barnets beste skal ivaretas er både viktig og bra. Den sikrer at barnets behov og rettigheter settes i fokus i alle relevante beslutninger.

Samtidig oppleves formuleringen som noe uklar, og det åpnes for et betydelig rom for tolkning. Dette er imidlertid ikke nødvendigvis en svakhet, da fleksibilitet er nødvendig for å kunne tilpasse vurderingene til ulike og ofte komplekse situasjoner.

Det vil likevel være nyttig med tydeliggjøring rundt hvordan hensynet til barnets beste konkret skal vurderes og praktiseres i saker som gjelder VTEK. Dette kan bidra til økt forutsigbarhet og kvalitet i beslutningene.

Forslag til endring:

Vi anbefaler at retningslinjene inneholder mer konkret veiledning om hvordan hensynet til barnets beste skal vurderes og dokumenteres – for eksempel i form av sjekkliste eller mal for vurdering. Dette vil bidra til bedre praksis og større forutsigbarhet.

Til utkast retningslinjer 7B-2.5 – Bruk av tolk

Det er svært positivt at det kreves dokumentert begrunnelse dersom tolk ikke brukes. Dette vil styrke rettssikkerheten og kvaliteten på informasjonen som gis

Til utkast retningslinjer 7B-3.2 – Samtale med husstandsmedlemmer

Kravet om samtale med husstandsmedlemmer før gjennomføring av VTEK er viktig. Det er hensiktsmessig at fysisk møte er hovedregelen. Samtidig er det viktig at retningslinjene også åpner for gjennomføring av samtalen via videomøte der det er nødvendig. Norge er et langstrakt land, og for deler av frimsorgen er det store geografiske avstander og svært begrenset kapasitet.

Forslag til justering:

Vi foreslår at retningslinjene presiserer at videomøter er en akseptabel og forsvarlig løsning når fysisk møte ikke lar seg gjennomføre innen rimelig tid – forutsatt at identiteten til husstandsmedlemmet kan verifiseres på en betryggende måte. Dette vil ivareta både rettssikkerheten og den praktiske gjennomførbarheten for frimsorgen.

Til utkast retningslinjer 7B-3.6 Manglende samtykke – innsyn.

Vi støtter bestemmelsen om at manglende samtykke fra samboende kan unntas fra partsinnsyn. Dette er viktig for å beskytte husstandsmedlemmer mot represalier, og for å sikre at samtykke gis fritt.

Med vennlig hilsen

Marianne Solberg
forbundsleder

Inger Karseth
seniorrådgiver